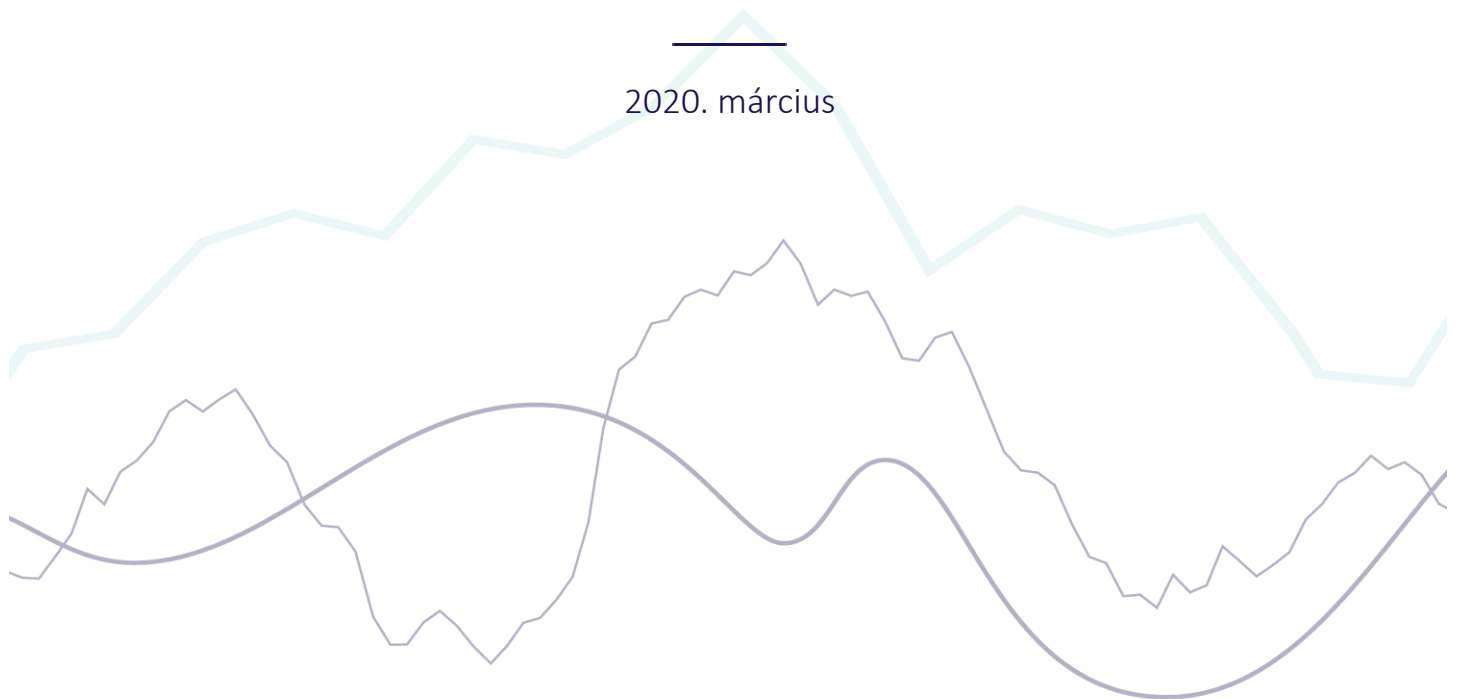

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A nemzetközi, nemzeti és a programszintű teljesítménymutatók összhangjának vizsgálata a 6. „Tiszta víz és alapvető köztisztaság” fenntartható fejlődési cél tekintetében

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A nemzetközi, nemzeti és a programszintű teljesítménymutatók összhangjának vizsgálata a 6. „Tiszta víz és alapvető köztisztaság” fenntartható fejlődési cél tekintetében

Engedélyező:

Domokos László
elnök

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Szerkesztő:

DR. PULAY GYULA felügyeleti vezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

DR. PULAY GYULA felügyeleti vezető

Készítették:

PÉTER ÁKOS számvevő

MELCHER ISTVÁN számvevő gyakornok

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-2240-001/2020.

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
▶	BEVEZETÉS	6
▶	AZ ELEMZÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE	8
▶	RÉSZLETES ELEMZÉS	10
	1. A vízhez kapcsolódó nemzetközi-, nemzeti- és programszintű célok, célértékek, indikátorok	10
	— a) A vízhez kapcsolódó ENSZ célok, célértékek, indikátorok	10
	— b) A vízhez kapcsolódó hazai célok, célértékek, indikátorok	11
	— c) A vízhez kapcsolódó program szintű célok, célértékek, indikátorok	14
	— d) Az indikátorok alakulásának nyomon követése (monitoringja)	15
	2. A vízhez kapcsolódó indikátorok közötti összhang	17
▶	KÖVETKEZTETÉSEK	21
▶	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	22
▶	FOGALOMTÁR.....	25
▶	RÖVIDÍTÉSEK.....	27

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az Állami Számvevőszék – a Legfőbb Ellenőrző Intézmények Nemzetközi Szervezete stratégiájával összhangban – hozzájárul az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai (SDG) hazai megvalósulásához. Az ÁSZ hazai ellenőrzései és nemzetközi koordinált ellenőrzés kezdeményezésével tud leginkább hozzájárulni e célok eredményes megvalósulásához. Az ellenőrzések feltétele, hogy a célok elérésének mértékét megbízhatóan jelző indikátorok kerüljenek meghatározásra, és ezek kiszámításához hiteles adatok álljanak rendelkezésre. Emellett a nemzetközi koordinált ellenőrzés lefolytatásának előfeltétele a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok azonossága vagy hasonlósága.

Az elemzés első lépésében kidolgozásra került egy módszertan, amelynek segítségével a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok konzisztenciája viszonylag egyszerűen feltárható és bemutatható. Az elemzésnek ezt az eredményét „Az elemzés módszertani háttere” című fejezet mutatja be. Második lépésben e módszer alkalmazásával értékeltük, hogy az indikátorok hasonlósága lehetővé teszi-e nemzetközi koordinált ellenőrzés lefolytatását, vagy csak részleges nemzetközi ellenőrzés, hazai vagy programszintű ellenőrzés végezhető el. Esetleg arra van lehetőség, hogy a magyar és nemzetközi adatokat elemzési módszerekkel összevegyessék.

Az elemzés a 6. SDG „Tiszta víz és alapvető köztisztaság” esetében tárja fel és mutatja be az SDG rész céljaihoz kapcsolódó nemzetközi indikátorokat, valamint a magyar Nemzeti Vízstratégia hazai indikátorait, a Központi Statisztikai Hivatal által kidolgozott fenntarthatósági indikátorokat és a Környezetvédelmi és Energiahatékonysági Operatív Program indikátorait. Ezek ismeretében, a kidolgozott módszertan alkalmazásával az elemzés bemutatja, hogy az Állami Számvevőszék a 6. SDG nyolc rész célja közül kettő (6.1. Mindenki számára egyetemes és egyenlő esélyű hozzáférés a biztonságos és megfizethető ivóvízhez, és 6.3. A víz minőségének javítása) tekintetében tudna – minden más feltételt is adottnak véve – egy nemzetközi koordinált ellenőrzésben sikeresen részt venni. A 6. SDG többi rész céljai tekintetében Magyarország nem rendelkezik olyan nemzeti és programszintű indikátorokkal, amelyek lehetővé tennék az ÁSZ bekapcsolódását egy nemzetközi koordinált ellenőrzésbe.

A Magyarország számára is releváns ENSZ Fenntartható Fejlődési célok megvalósításának nemzetközi koordinált ellenőrzése, illetve hazai ellenőrzése nem öncél, hanem fontos hozzájárulás lehet a célok minél teljesebb megvalósulásához. Ezért célszerű lépéseket tenni a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok összhangjának javítása érdekében.

Természetesen egy ellenőrzés nemcsak a 6. SDG eredményesebb megvalósulásához járulna hozzá, hanem a többi SDG rész céljainak elérését is elő tudná segíteni. Ezért a kifejlesztett módszer segítségével más releváns SDG célok esetében is célszerű elvégezni egy hasonló elemzést, annak kimutatása érdekében, hogy a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok azonossága, illetve hasonlósága biztosítja-e a nemzetközi ellenőrizhetőség alapvető feltételeit.

BEVEZETÉS

Az ENSZⁱ közgyűlése 2015. szeptemberében elfogadta az Agenda 2030. elnevezésű dokumentumot, azaz a világméretű fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszert, amelyhez 17, 2030-ig elérendő Fenntartható Fejlődési Cél (SDGⁱⁱ), 169 rész cél és 232 indikátor tartozik. A Legfőbb Ellenőrző Intézmények Nemzetközi Szervezete (INTOSAI) 2016-ban tartott Kongresszusán stratégiai célkitűzéseinek egyikeként határozta meg az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai elérésének elősegítését. Emellett az Állami Számvevőszék (ÁSZ) is elkötelezte magát azon célok tekintetében, amelyek Magyarország számára relevánsak. Ilyennek tekinthető a 6. SDG, amelynek célterülete a tiszta víz és az alapvető köztisztaság. A vízminőség javítása, a szanitáció, a vízhasználat hatékonyságának növelése jelenik meg a 6. SDG rész céljai között. Magyarország Alaptörvénye P cikk (1) bekezdése deklaráálja, *hogy a vízkészlet a nemzet közös örökségét képezi, „amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége”*.

Az ENSZ és a Világbank csoport által összehívott Vízügyi Elnöki Testület zárójelentésében így fogalmaz: *„A víz a legtöbb SDG közös nyelve, döntő szereppel bír azok sikeres teljesítése szempontjából. Olyan célokra van befolyással, amelyek az energiára, a városokra, a közegészségügyre, a környezet fenntarthatóságára, a katasztrófák kockázatának kezelésére, az élelmiszerbiztonságra, a szegénység megszüntetésére vagy a klímaváltozás kezelésére vonatkoznak.”* *„A víz ritkán esik egybe közigazgatási vagy politikai határokkal, ehelyett folyóvölgyekre és vízgyűjtőkre tagozódik, amelyek lehetnek helyi, országos, regionális vagy még szélesebb, nemzetközi kiterjedésűek is.”* A leírtak egyfelől azt mutatják, hogy érdemes kiemelten foglalkozni a 6. Fenntartható Fejlődési Céllal. Másfelől, hogy ez azon célok egyike, amelyek megvalósítása nemzetek közötti összefogást tesz szükségessé. Következésképpen e cél tekintetében különösen indokolt nemzetközi koordinált ellenőrzést is végezni.

Az ÁSZ a 6. SDG megvalósulásához kétféleképpen tud hozzájárulni. Egyfelől az által, hogy ellenőrzi a 6. SDG elérésével kapcsolatosan kitűzött hazai célok megvalósítását szolgáló programokat. Másfelől, részt vesz az e témakörben induló nemzetközi koordinált ellenőrzésekben, és az ezek során feltárt jó gyakorlatokat közkinccsá teszi.

A célok elérése érdekében a célokhoz indikátorokat kell rendelni, amelyek segítségével nyomon követhető a célok teljesülése. Fontos, hogy a célok megvalósítását szolgáló programok eredményességét ezen indikátorok szerint (is) értékeljék. A 6. SDG célkitűzéseinek eléréséhez Magyarország akkor tud leginkább hozzájárulni, ha az e téren tervezett intézkedései, fejlesztései javítják azoknak az ENSZ által meghatározott indikátoroknak az értékét, amelyek az adott SDG rész céljai elérését mérik. Ezért a magyar eredmények időközi nyomon követhetősége, majd a végső eredmények objektív bemutatása szempontjából kulcsfontosságú az SDG nemzetközi, nemzeti, valamint az egyes hazai fejlesztési programok során alkalmazott indikátorrendszerei összhangjának megteremtése.

Az ÁSZ 6. SDG-hez kapcsolódó teljesítményellenőrzéseinek is feltétele az, hogy a hazai célokhoz és programokhoz konzisztens indikátorrendszert rendeljenek. A nemzetközi koordinált ellenőrzésekben való részvételünk pedig akkor tud hozzáadott értéket teremteni, ha a közös célkitűzésekhez egymással összehasonlítható indikátorok állnak rendelkezésre. Ugyanakkor az ENSZ a fenntartható fejlődési célok elfogadásával a nemzeti és nemzetközi indikátorok harmonizációját nem írta elő az egyes országok gazdasági, szociális, társadalmi és környezeti eltérései miatt. Az aláíró országok ezért bizonyos indikátorok esetében ún. helyettesítő indikátorokat alkalmaznak, melyek az adott célban történő állapotváltozást jól jellemzik, ugyanakkor a helyileg valóban kritikus vagy releváns területekre vonatkoznak.

A jelen elemzési projektnak az alábbi feladatokat kellett megvalósítania:

- A Nemzeti Vízstratégiahoz kidolgozott indikátorok és a 6. SDG-hez rendelt nemzetközi és hazai (KSH) indikátorok összhangjának vizsgálata.
- A Nemzeti Vízstratégia megvalósítását szolgáló programok és azok felelőseinek azonosítása.
- Annak vizsgálata, hogy a Nemzeti Vízstratégia végrehajtását biztosító intézkedések (például a Nemzeti Vízstratégia és a végrehajtását biztosító intézkedési terv elfogadásáról szóló 1110/2017. (III. 7.) Korm. határozatban előírtak) és fejlesztési programok az egyes feladatai megvalósításának nyomon követésére meghatározott indikátorok összhangban állnak-e a nemzeti célok elérését mérni hivatott indikátorokkal.

- d) Annak feltárása, hogy a 6. SDG tekintetében indítható-e olyan teljesítményellenőrzés, amely az ellenőrzött programok alapján a nemzeti célok, és a nemzetközi kötelezettségek teljesítésé szempontjából is releváns megállapításokra juthat, és lehetőséget ad nemzetközi koordinált ellenőrzés kezdeményezésére.

Az elemzés eredményeként bemutatásra kerül, hogy a 6. SDG esetében biztosított-e, illetve milyen mértékben biztosított a nemzetközi, a nemzeti és az egyes hazai programok során alkalmazott indikátorok összhangja. Az elemzés révén feltárásra kerül az indikátorok háromszintű rendszere, amely megalapozza, hogy az ÁSZ e területen teljesítmény-ellenőrzéseket végezzen, illetve nemzetközi koordinált ellenőrzésekben vegyen részt. Ugyanakkor az elemzés ezen túlmutat, mivel az indikátorrendszerek összhangja nemcsak az ellenőrizhetőség miatt fontos, hanem hozzájárul a vízzel kapcsolatos nemzeti és nemzetközi célok eléréséhez is.

AZ ELEMZÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE

Az elemzés kiemelt feladata volt annak megállapítása, hogy a 6. SDG, valamint a vízzel kapcsolatos magyar stratégiai célkitűzések, illetve az ezek megvalósulását jelző indikátorrendszerek között van-e olyan mértékű hasonlóság, amely lehetővé teszi annak ellenőrzését, hogy a hazai programok miként járultak hozzá a 6. SDG rész céljainak eléréséhez. E feladat végrehajtása érdekében kialakítottunk egy mátrixot (lásd az **1. számú táblázat**), amelyből – a kitöltést követően – kiolvasható, hogy az indikátorok közötti azonosságok lehetővé teszik-e annak ellenőrzését, hogy a hazai programok milyen mértékben járultak hozzá a 6. SDG rész céljainak megvalósulásához. Hasonlóság alatt azt értjük, hogy a két indikátor szakmai tartalma azonos (ugyanazt méri), és az egyik indikátorból a másik számítással, vagy megbízható becsléssel előállítható. Például mindkét indikátor a lakosság ivóvíz-fogyasztását méri, de az egyik egy háztartásra, a másik egy lakosra vetítve.

1. számú táblázat

A fenntartható fejlődési célok hazai megvalósulása ellenőrizhetőségét meghatározó mátrix

Megnevezések	Nemzetközi szint														
	Nemzeti szint														
	Programszint														
Célok	c1		c2		c3			c4		c5	c6			c7	
Nemzetközi indikátorok	I11	I12	I21	I22	I31	I32	I33	I41	I42	I51					
Nemzeti indikátorok			I21	I23	I31	I32	I34	-	I42	I52	I61	I62	I63		
Programszintű indikátorok					I31	I35	-	I41	I42	I51	I61	I64	-	I71	I72
Ellenőrizhetőség	Nem releváns		E	N	L	E	N	R	L	R	H	P	N	P	P

Forrás: Saját szerkesztés

A táblázat oszlopaiból leolvasható, hogy nemzetközi (esetünkben az ENSZ keretei között), nemzeti és program szinten milyen rész célokat határoztak meg, mivel a rész célok egyezősége az ellenőrizhetőség alapvető feltétele. A táblázat szerinti esetben a c3, a c4 és a c5 rész célok voltak azok, amelyek nemzetközi, nemzeti és programszinten is kitérésre kerültek. A c1 rész cél hazai szempontból irreleváns. A c2 rész cél megjelenik a nemzeti célok között is, de a fejlesztési program konkrét célkitűzései között nem szerepel. A c6 és a c7 célok nem tartoznak a nemzetközi szint rész céljai közé, ezek csak egy hazai ellenőrzés esetében lennének relevánsak.

A táblázatnak a célok alatti három sorában, az egyes célokhoz rendelt feltüntetettük a nemzetközi, a nemzeti, illetve a programszintű indikátorokat. Az azonos tartalmú indikátorokat azonos sorszámmal láttuk el. Ily módon a táblázatról leolvasható, hogy melyek azok a rész célok, amelyeknek a megvalósulását nemzetközi, nemzeti és programszinten ugyanazzal az indikátorral mérik. A táblázat szerinti esetben két ilyen indikátort láthatunk, nevezetesen az I31, az I42 indikátorokat. Következésképpen a c3 és a c4 az a két rész cél, amelyeknél egy közös indikátor alapján lefolytatható a hazai programnak a nemzeti és nemzetközi rész célhoz való hozzájárulását értékelő ellenőrzés. Ezt a táblázat utolsó sorában L betűvel (lefolytatható) jelöltük. Az R betű a részleges ellenőrizhetőséget jelenti. Ez akkor áll fenn, ha csak a nemzetközi és a programszintű

indikátor azonos. Ilyenkor ugyanis értékelni lehet, hogy a hazai program mennyiben járult hozzá a nemzetközi fenntarthatósági rész cél eléréséhez. Azonos tartalmú nemzeti indikátor azonban nincsen, következésképpen azt az ellenőrzés nem tudja megállapítani, hogy a teljes magyarországi fejlődés – ami nemcsak az ellenőrzött program eredményességén múlik – mennyiben járult hozzá a nemzetközi mutatószám javulásához (netán romlásához).

Azt az esetet, amikor a nemzetközi és a nemzeti indikátor azonos, de velük azonos programszintű indikátor nincs, *E* betűvel jelöltük, ami elemezhetőségre utal. Ezt azt jelenti, hogy a magyarországi adatgyűjtés alapján az ÁSZ be tudja kérni a magyar adatot, a KSHⁱⁱⁱ-től vagy más illetékes szervezettől, de konkrét ellenőrzési bizonyítékokkal nem rendelkezik majd. Egy nemzetközi koordinált ellenőrzés esetében ennek is van jelentősége, mivel a közös ellenőrzési jelentésnek (tanulmánynak) többnyire fontos részét képezi a résztvevő országok összehasonlítható mutatószámainak a prezentálása.

Az ÁSZ számára releváns az az eset is, amikor csak a nemzeti és a programszintű indikátor azonos, hiszen ez a tisztán hazai ellenőrzés egy fontos feltételének a meglétét jelenti. Ezért *H* betűvel jelöltük ezt az esetet.

A *P* betű azt jelzi, hogy az adott program ellenőrzéséhez rendelkezésre áll indikátor, ami a program teljesítményellenőrzésének alapvető feltétele. Ugyanakkor a program eredményességéből a nemzeti vagy nemzetközi fenntarthatósági célok megközelítésére vonatkozóan nem lehet majd számszerűen megalapozott megállapítást tenni.

Az *N* betű annak a jele, hogy az indikátorok hiánya vagy azok különbözősége miatt az ellenőrzés lefolytatásának egy alapvető feltétele nem áll fenn.

A mátrix kitöltését, illetve az elemzést egyrészt nyilvános hazai és nemzetközi dokumentumok és adatok feldolgozásával, másrészt a KSH és a BM^{iv} által szolgáltatott adatok alapján végeztük, mivel egyes intézkedések, fejlesztési programok indikátorai nyilvános adatbázisból teljes körűen nem minden esetben ismerhetőek meg. Az adatok ennek megfelelően nyilvános, illetve belső használatúként elkülönítésre kerültek mind a forrásokban, mind az elemzésben is.

A KSH-tól történő adatbekérést az indokolta, hogy a KSH végzi a globális indikátorlistához szükséges hazai adatszolgáltatás koordinálását, az adatok összeállítását, további adatigények feltérképezését, a hiányok, illetve a lehetséges adatforrások beazonosítását. A BM-től (Közfoglalkoztatási és Vízügyi Helyettes Államtitkárság) történő adatbekérést az indokolta, hogy a Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv) végrehajtása nyomán követésének felelőse a belügyminiszter.

Az elemzés keretében áttekintettük a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiát, a Nemzeti Vízstratégiát, valamint a témába vágó az interneten elérhető hazai és külföldi tanulmányokat, cikkeket is. A 6. SDG esetében az elemzés vizsgálta az előrehaladást az ENSZ által elfogadott nemzetközi és a Nemzeti Vízstratégiában, a KSH által kidolgozott indikátorrendszerének összehasonlíthatóságát (mutatók, meghatározások, adatforrások).

RÉSZLETES ELEMZÉS

1. A vízhez kapcsolódó nemzetközi-, nemzeti- és programszintű célok, célértékek, indikátorok

a) A vízhez kapcsolódó ENSZ célok, célértékek, indikátorok

A 6. SDG „Tiszta víz és alapvető köztisztaság” kitűzését többek között az alábbi globális kihívások indokolták¹:

- a biztonságosan kezelt ivóvíz szolgáltatásokat igénybe vevő lakosság aránya 61-ről 71%-ra emelkedett 2000 és 2015 között világszerte, azonban továbbra is 785 millió ember esetében nem megoldott a biztonságos ivóvíz-szolgáltatás,
- a szanitációs szolgáltatásokat igénybe vevő népesség aránya a 2000. évi 28%-ról 2015. évre 43%-ra emelkedett,
- növekvő vízigény,
- vízbiztonságot fenyegető veszélyek,
- az éghajlatváltozás okozta egyre gyakoribb és súlyosabb aszályok vagy áradások.

Az ENSZ a 6. SDG esetében hat tematikus részcélt (6.1-6.6. rész cél) és kettő horizontális részcélt (6.a és 6.b rész cél) fogadott el. A tematikus részcélok az ivóvízhez (6.1. rész cél), a szanitációhoz és higiénéhez (6.2. rész cél), a víz minőségének javításához (6.3. rész cél), a vízhasználat hatékonyságának növeléséhez (6.4. rész cél), az integrált vízgazdálkodáshoz (6.5. rész cél) és az ökoszisztémák védelméhez (6.6. rész cél) kapcsolódnak. A horizontális részcélok a nemzetközi együttműködéshez (6.a rész cél) és a helyi közösségek részvételéhez (6.b rész cél) kapcsolódnak.

Az ENSZ a részcélokhoz (globális) indikátorokat rendelt (lásd a **2. számú táblázatot**), hogy ezek segítségével a részcélok megvalósulását nyomon lehessen követni, ezzel segítve az előrehaladást, illetve szükség esetén a célok felülvizsgálatát. A globális indikátorok kiválasztásánál alapvető elvárás volt, hogy minden rész cél esetében legyen egy indikátor, amely megmutatja az egyes országok aktuális eredményeit, amelyeket összegezve képet lehessen kapni a világméretben elért fejlődésről.

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg6>

2. számú táblázat

ENSZ célok, indikátorok a vízhez kapcsolódóan

Célok	Indikátorok
6.1. Mindenki számára egyetemes és egyenlő esélyű hozzáférés a biztonságos és megfizethető ivóvízhez.	6.1.1. A biztonságosan kezelt ivóvíz szolgáltatást használó lakosság aránya
6.2. Mindenki számára megfelelő és egyenlő eséllyel hozzáférhető szanitáció és higiénia biztosítása.	6.2.1. A biztonságosan kezelt, vízzel és szappannal ellátott kézmosási lehetőséget nyújtó szanitációs szolgáltatást használó lakosság aránya
6.3. A víz minőségének javítása x %-mértékben.	6.3.1. Biztonságosan kezelt szennyvíz aránya
	6.3.2. Jó környezeti vízminőségű víztestek aránya
6.4. A vízhasználat hatékonyságának jelentős növelése minden ágazatban; a vízhiánytól szenvedő emberek/lakosság számának jelentős csökkentése.	6.4.1. A vízhasználat hatékonyságának időbeli változása
	6.4.2. A víz stressz mértéke: az édesvíz kivétel aránya a hozzáférhető édesvíz készletekhez
6.5. Az integrált vízkészlet-gazdálkodás bevezetése minden szinten, adott esetben beleértve az országhatáron átnyúló együttműködést is.	6.5.1. Az integrált vízgazdálkodás megvalósításának foka (0–100)
	6.5.2. A működő együttműködési egyezményekkel rendelkező határon átnyúló vízgyűjtőterületek aránya
6.6. 2020-ra a vízhez kapcsolódó ökoszisztémák megvédése, helyreállítása,	6.6.1. A vízi ökoszisztémák kiterjedésének időbeli változása
6.a. A nemzetközi együttműködés és a kapacitásépítési támogatás kiterjesztése a fejlődő országokra a vízhez és szanitációhoz kapcsolódó tevékenységek és programok vonatkozásában.	6.a.1. Koordinált kormányzati költségtervben szereplő vízzel és szanitációval kapcsolatos hivatalos fejlesztési támogatás összege
6.b. A helyi közösségek részvételének támogatása és erősítése a vízzel és a szanitációval kapcsolatos menedzsment javításában.	6.b.1. Olyan helyi adminisztrációs egységek aránya, amelyek működő szabályokkal és eljárásokkal rendelkeznek a helyi közösségek részvételére vonatkozóan a víz és szanitáció ügyek területén

Forrás: ENSZ, IAEG-SDGs Tier Classification Sheet (as of 20 November 2019) alapján saját fordítás és szerkesztés

b) A vízhez kapcsolódó hazai célok, célértékek, indikátorok

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiát (Keretstratégia) az Országgyűlés a 18/2013. (III. 28.) OGY határozatával fogadta el. A határozat 3. b) pontja a Kormányt kéri fel a fenntartható fejlődést mérő mutatókészlet kidolgozására, a kidolgozott mutatók rendszeres megállapítására és kiszámítására, értékelésére és felülvizsgálatára. A Keretstratégia a 8. fejezetében a Kormányt, a KSH-t és a tudományos műhelyeket „hívja fel” mutatókészlet kidolgozására.

A Keretstratégia elfogadása időben megelőzte az SDG-k elfogadását, ezért előbbi értelmezési rendszere, megfogalmazott céljai utóbbiakra nem lehettek tekintettel. Ennek ellenére a két program számos helyen illeszkedik egymáshoz. A Keretstratégia 2013-2014 közötti időszakot felölelő előrehaladási jelentésének (a továbbiakban: Jelentés) 2. sz. melléklete – a hazai és nemzetközi fenntartható fejlődési célok összevetésével – arra a következtetésre jut, hogy a Keretstratégia céljai és a Magyarország számára releváns 83 SDG rész-cél

között viszonylag számottevő átfedés figyelhető meg. A Jelentés nem tartotta szükségesnek a Keretstratégia lényeges módosítását. A Keretstratégia 9.3.2 fejezete Vizeink állapota, a 9.3.5 fejezet Vizes élőhelyek címet viseli. Elsősorban ebben a két fejezetben foglaltak fogalmazták meg a hazai vizekkel kapcsolatos fenntarthatósági szempontokat, célokat.

A Jelentés szerint a víz tekintetében a Keretstratégia céljai közel azonosak az SDG részcélokkal. Mindkét dokumentum célként fogalmazza meg a hatékony vízfelhasználást, vízgazdálkodást, a vízi ökoszisztémák védelmét, a környezetkímélő technológiákat, a természeti erőforrásokra vonatkozó felhasználási korlátokat, a szennyvízgazdálkodás innovációját és a vízi-ökoszisztémák degradációjának megakadályozását.

Az OGY határozat 2. a) pontjában foglaltak előírják, hogy a Keretstratégiában foglalt alapelveket és stratégiai célkitűzéseket a szakpolitikai stratégia- és programalkotásban folyamatosan érvényre kell juttatni. A Nemzeti Vízstratégiát a Kormány az 1110/2017. (III.7.) Korm. határozattal fogadta el, amely határozat tartalmazza a stratégia végrehajtásának intézkedési tervét is. A Nemzeti Vízstratégia az ENSZ célokra tekintettel készült el, figyelembe véve a hazai adottságokat is, melyek összefoglalóan a következők:

- Az egy főre jutó vízkészlet az egyik legnagyobb a kontinensen, kiváló minőségű és bőséges felszín alatti vizek, ugyanakkor a csapadékból származó saját felszíni vízkészlet a legkisebb és a vízrajzilag egységes Kárpát-medencét politikai határok osztják fel.
- Nagy az aszályveszély, ugyanakkor a felszíni vízhalózati ritka. A belvíz gyakran okoz károkat, az árvizek által fenyegetett területek aránya Európában a legnagyobb, viszont a folyók menti infrastruktúra defenzív jellegű, nem hasznosítás orientált.

A Nemzeti Vízstratégia a következő hosszú távú célokat tűzi ki, 2030-ig:

1. Vízvisszatartás a vizeink jobb hasznosítása érdekében
2. Kockázat megelőző ár- és belvízvédelem
3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot/potenciál eléréséig
4. Minőségi víz- és víziközmű-szolgáltatás, csapadékvíz-gazdálkodás megvalósítása
5. A társadalom és a víz viszonyának javítása
6. A tervezés és irányítás megújítása
7. A vízgazdálkodás gazdasági szabályozórendszerének a megújítása.

A Nemzeti Vízstratégia a benne megfogalmazott célokhoz indikátorokat és elérendő célértékeket is meghatároz, amelyet a **3. számú táblázat** mutat be.

3. számú táblázat

Célok indikátorok, céldátumok, célértékek a Nemzeti Vízstratégiában

Célok	Indikátorok	Céldátumok, célértékek
3. A vizek állapotának fokozatos javítása	NVS1. Vízfolyások jó ökológiai állapota/potenciál (%)	2021: 16%, 2027: 26%
	NVS2. Állóvizek jó ökológiai állapota/potenciál (%)	2021:12%, 2027: 66%
	NVS3. Felszín alatti víztestek jó kémiai állapota (%)	2021: 71%
	NVS4. Felszín alatti víztestek jó mennyiségi állapota (%)	2021: 83%, 2027: 91%
	201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet ^v mellékleteinek parametrikus értékek határértékei	folyamatosan
2. Kockázat megelőző ár- és belvízvédelem	NVS5. A meglévő töltések fejlesztése, kiépítettség a Tisza mentén (%)	70%
	NVS6. Hullámtéri beavatkozások: az összesen 530 ezer ha ^{vi} hullámtér nagyvízi mederkezelési beavatkozásainak megvalósítása 2020-ra. (ha)	2020: 530 000 ha
	NVS7. Árvízi vésztározók építése a tájgazdálkodás alkalmazásával a Tisza-völgyében (db)	2020: 3 db
4. Minőségi víz- és víziközmű-szolgáltatás	NVS8. Keletkező szennyvíziszap mennyiség (t sz.a/év ^{vii})	2023: 237 800 (t sz.a/év), 2027: 250 390 (t sz.a/év)
	NVS12. Szennyvíztisztítást és elvezetést szolgáló szennyvízrendszerek	2030: a 2000 lakos-egyenértéknél nagyobb, valamint alacsonyabb településeken 90-100 település esetében
1. Vízvisszatartás (hatékonyság)	NVS9. Helyi meder- és területi vízvisszatartás, a természetes lehetőségek kiaknázása, a tározási lehetőségek megőrzése, kis tározók építése (m ³)	2020: 400 millió m ³ tározás megteremtése
6. A tervezés és irányítás megújítása	NVS10. Tervkészítés az állami csatornahálózat, dombvidéki vízfolyások és a teljes 256 db holtágra vonatkozóan	100%
4. Minőségi csapadékvíz-gazdálkodás	NVS11. Térségi vízátervezés vízhiányos területek vízháztartásának javítása	50%-kal történő növelés

Forrás: Nemzeti Vízstratégia, 2017.,48, 97-99.o. alapján

A Nemzeti Vízstratégia a hazai vizek minőségére, a szanitációra, a vízhasználat hatékonyságára és az árvízvédelemre is meghatározott céldátumokat és célértékeket. A Nemzeti Vízstratégia árvízvédelemmel kapcsolatos mutatói a hazai árvízvédelem hangsúlyos szerepére is rámutatnak. Az ivóvíz minőségi követelményeit külön kormányrendelet határozza meg, az ebben meghatározott határértékek folyamatosan teljesítendő alapcélok.

A Nemzeti Vízstratégia mellett a vízzel kapcsolatos további stratégiai dokumentumok:

- Vízgyűjtő-gazdálkodási terv, amelyet az 1155/2016. (III.31.) Korm. határozat fogadott el.
- Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Terve, amelyet az 1146/2016. (III. 25.) Korm. határozat fogadott el.

Ezek készítése időben egybe esett az SDG-k kialakításával, így azokat nem tudták figyelembe venni.

A Vízyűjtő-gazdálkodási terv 4. fejezete taglalja a vizekhez kapcsolódó monitoringot, mely a felszíni és felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi állapotának megállapítását, jellemzését, illetve az állapot rövid, vagy hosszú távú változásának leírását lehetővé teszi. Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Terve kockázatbecslést, kockázatkezelést tartalmaz az árvízzel érintett földrajzi területekre vonatkozóan.

A KSH hivatalos honlapján, külön aloldalon mutatja be az SDG-k hazai adatait és önálló kiadványt is készít a témában. A KSH a témához kapcsolódó legfrissebb kiadványa „A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018” Természeti erőforrások rész tartalmazza a hazai vizekkel kapcsolatos adatokat, amelyeket a **4. számú táblázat** mutat be, (kiegészítve a KSH honlapján és adatszolgáltatása keretében biztosított információkkal).

4. számú táblázat

KSH vízgazdálkodással összefüggő fenntarthatósági indikátorai

3.10. Egy főre jutó közüzemi víztermelés (m ³ /fő)
3.11. Lakossági közüzemi vízfogyasztás (m ³ /fő)
3.12. Települési szennyvíz-tisztítási index (%)
3.13. Közműolló (%)
3.14. Folyóvizek biokémiai oxigénigénye (Milligram/liter)
3.20.1. Árvízzel időszakosan veszélyeztetett területek nagysága (km ²)
3.20.2. Belvízzel időszakosan veszélyeztetett síkvidéki területek aránya (%)
3.20.3. Árvíz- és belvízvédekezési költségének alakulása (Ft)
KSH1. A közüzemi ivóvízhálózathoz csatlakozott lakások aránya (%)
KSH2. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózathoz csatlakozott lakások aránya
KSH3. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózaton összegyűjtött, és a szennyvíztisztító telepre közvetlenül szállított szennyvízből a legalább biológiailag tisztított szennyvíz aránya
KSH4B Jó környezeti vízminőségű víztestek aránya
KSH5B Közüzemileg szolgáltatott és termelt ivóvíz aránya, %
KSH6B Integrált vízgazdálkodás megvalósítási foka, % (szakértői becslés)
KSH7B Vízi ökoszisztémák kiterjedésének időbeli változása

Forrás: A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018., 124-142.o., KSH adatszolgáltatása (az utolsó négy sor)

A KSH-nak a hazai vizek minőségére vonatkozó indikátorai között szerepelnek területi vízgazdálkodást és települési vízgazdálkodást jellemző indikátorok. A KSH indikátorai esetében az ENSZ indikátoraihoz, de a Nemzeti Vízstratégiához képest is új elemet jelentenek a belvíz kockázatok érzékeltetésére meghatározott indikátorok.

Folyamatban van további stratégiák és ezekhez tartozó indikátorok kidolgozása is, amelyek tovább javíthatják majd az ellenőrizhetőség feltételeit.

c) A vízhez kapcsolódó program szintű célok, célértékek, indikátorok

A különféle fejlesztési programok esetében a célok, célértékek és indikátorok pontos meghatározása tudja garantálni a programok nyomon követhetőségét és azáltal a program eredményes megvalósítását.

Magyarországon jelenleg az EU-s források, azok közül is elsősorban a KEHOP^{viii} és a hozzá kapcsolódó különféle társfinanszírozási formák biztosítanak pénzt a vizeink védelmére, minőségének javítására. A KEHOP-ban a fenntartható fejlődés horizontális elvként szerepel.

A KEHOP 2. prioritási tengelyét jelenti a Települési vízellátás, szennyvíz-elvezetés és –tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése, ezen felül még az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó első prioritási tengely is biztosít forrásokat a hazai vízgazdálkodás fejlesztésére és árvízvédelemre összesen 787,64 Milliárd Ft összegben. A KEHOP vízhez kapcsolódó főbb támogatási konstrukciói az 1084/2016 (II. 29.) Korm. határozat^{ix} alapján:

- 1.1. Vízgazdálkodással és az éghajlatváltozás hatásaival kapcsolatos tervezés, informatikai és monitoring fejlesztés (14,37 Milliárd Ft)
- 1.3. Fenntartható vízgazdálkodás infrastrukturális feltételeinek javítása (108,34 Milliárd Ft)
- 1.4. Árvízvédelmi fejlesztések (összesen 178,72 Milliárd Ft)
- 1.5. Dombvidéki vízgazdálkodás fejlesztése (14,85 Milliárd Ft)
- 1.6. Katasztrófavédelmi rendszerek fejlesztése (50,78 Milliárd Ft)
- 2.1. Ivóvízminőség-javító fejlesztések (összesen 92,01 Milliárd Ft)
- 2.2 Szennyvízelvezetés és –kezeléssel kapcsolatos fejlesztések (összesen 314,43 Milliárd Ft)
- 2.4. víziközmű rendszerek fejlesztési koncepciójának és költség-haszon elemzésének támogatására (14,14 Milliárd Ft)

A KEHOP az EU 2014-2020 közötti költségvetéséből valósul meg, készítésénél az ENSZ SDG indikátorait még nem tudták figyelembe venni. A KEHOP-ban meghatározott célokhoz tartozó indikátorokat, és azok célértékeit az **5. számú táblázat** mutatja be.

A KEHOP céldátumokat és célértékeket is meghatározott a hazai vízgazdálkodás fejlesztését szolgáló programok indikátoraihoz. A KEHOP hazai vízgazdálkodást jellemző négy indikátora az árvízvédelemre, a szanitációra és a vízminőségre vonatkozik, a vízhasználat hatékonyságára közvetlenül nem irányulnak. A vízminőséget jellemző indikátorok a területi vízgazdálkodást (S.1.1.) és a települési vízgazdálkodást is lefedik (S.2.1.).

5. számú táblázat

Vízzel kapcsolatos indikátorok céldátumok és célértékek a KEHOP-ban

Indikátorok	Céldátumok, célértékek
S.1.1. Jó állapotú / jó potenciálú víztestek aránya (%)	2023-ra növekedés a 2010 évi bázishoz képest.
S.1.3. Árvíz ellen az előírásoknak megfelelően védett lakosok száma (fő)	2023: 1 500 000 fő
S.2.1. Megfelelő minőségű közműves ivóvízzel ellátott lakosok száma (fő)	2023-ra növekedés a 2013 évi bázishoz képest.
S.2.2. Megfelelő szennyvízkezelő rendszerrel ellátott agglomerációk aránya (%)	2023: 100%

Forrás: KEHOP 2014-2020., 41.,48., 56.o saját szerkesztés, 2018., 124-142.o.

d) Az indikátorok alakulásának nyomon követése (monitoringja)

Kérdésként merül fel, hogy az országgyűlési és kormányhatározatokban előírt indikátorok tekintetében ténylegesen folyik-e adatgyűjtés és van-e nyomon követési, beszámolási rendszer. A 38/2012. (III. 12.) Korm. rendelet 20-22. §-aiban, valamint a Nemzeti Vízzstratégiaiban foglaltak is meghatározzák a Nemzeti Vízzstratégia céljainak megvalósítását szolgáló tevékenységekről történő beszámolási kötelezettséget. A beszámoló alapját képező előrehaladási jelentés az Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF) feladata.

Az elemzés számára a BM megküldte az OVF főigazgatójának a Nemzeti Vízzstratégiaiban meghatározott célok elérése érdekében végzett 2018. évi vízügyi ágazati tevékenységről szóló jelentését. E jelentés 2. része ismerteti a Nemzeti Vízzstratégia céljai eddigi megvalósulását. A jelentésben a Nemzeti Vízzstratégia indikátorai csak részlegesen, az árvízvédelem tekintetében jelennek meg. További indikátorok használata sem jellemző a jelentésben. Az indikátorhasználat hiánya gátat jelent a Nemzeti Vízzstratégiaiban megfogalmazott célok megvalósulása nyomon követésénél. Ez a gyakorlat ellentétes a 38/2012. (III. 12.) Korm. rendelet 20. § (5) bekezdés a) pontjával, amely előírja, hogy a beszámolóknak tartalmazniuk kell a „stratégiai tervdokumentumban szereplő célok és eredmények megvalósulásának mértékét”.

A BM megküldte a „*Fenntartható Fejlődési Célok (SDG) megvalósításához kötődő feladatok I. ütem 2. fázis Eddigi adatszolgáltatások 2019. május*” című dokumentumot, amelyet a Global Water Partnership Magyarország Alapítvánnyal közösen készített. Ez a dokumentum részletesen bemutatja a vízhez kapcsolódó ENSZ SDG indikátorokat, elemzi a rendelkezésre álló adatokat, a KSH-tól és a Nemzeti Népegészségügyi Központtól kapott tájékoztatás felhasználásával. A dokumentum jó gyakorlatként is figyelembe vehető az indikátorok használatára vonatkozóan.

2. A vízhez kapcsolódó indikátorok közötti összhang

Ebben a fejezetben az elemzés módszertanának megfelelően bemutatjuk, hogy az egyes célok tekintetében milyen egyezőségek találhatóak a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok között. Elemzésünkben a 6. SDG részcélokhoz tartozó indikátorok jelentik a nemzetközi szintű, a Nemzeti Vízstratégia és a KSH vízzel kapcsolatos fenntarthatósági indikátorai a nemzeti szintű, a KEHOP indikátorai a programszintű indikátorokat. Az átláthatóság kedvéért a kapcsolatokat célterületenként mutatjuk be.

Elsőként a „Vízminőség” célterület indikátorait tekintjük át, mivel e célterületre vonatkozóan a 6. SDG, a Nemzeti Vízstratégia és a KEHOP is fogalmazott meg célokat, és rendelt azokhoz indikátorokat. Ezeket a **6. számú táblázat** foglalja rendszerbe.

6. számú táblázat

A „Vízminőség” célterület indikátorai

Nemzetközi indikátorok	Nemzeti szintű indikátorok		Programszintű indikátorok
	ENSZ	Nemzeti Vízstratégia	
6.1.1. A biztonságosan kezelt ivóvíz szolgáltatást használó lakosság aránya	201/2001. (X.25.) Korm. rendelet mellékleteinek parametrikus értékek határértékei	3.10. Egy főre jutó közüzemi víztermelés (m ³ /fő)	S2.1. Megfelelő minőségű közműves ivóvízzel ellátott lakosok száma (fő)
		3.11. Lakossági közüzemi vízfogyasztás (m ³ /fő)	
		KSH1 A közüzemi ivóvízhálózathoz csatlakozott lakások aránya (%)	
6.3.2. A jó környezeti vízminőségű víztestek aránya	NVS1 Vízfolyások jó ökológiai állapota/potenciál (%)	3.14. Folyóvizek biokémiai oxigénigénye (Milligram/liter)	S1.2. Jó állapotú / jó potenciálú víztestek aránya (%)
	NVS2 Állóvizek jó ökológiai állapota/potenciál (%)		
	NVS3 Felszín alatti víztestek jó kémiai állapota (%)	KSH4B Jó környezeti vízminőségű víztestek aránya (%)	
	NVS4 Felszín alatti víztestek jó mennyiségi állapota (%)		
6.6.1. A vízi ökoszisztémák kiterjedésének időbeli változása	-	KSH7B Vízi ökoszisztémák kiterjedésének időbeli változása	-

Forrás: ENSZ, Tier Classification Sheet (as of 20 November 2019), A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018., 124-133.o., Nemzeti Vízstratégia, 2017., 97-99.o., KEHOP 2014-2020, 2014., 41.,48., 56.o. alapján saját szerkesztés

A táblázatból leolvasható, hogy az indikátorok között teljes egyezés a 6.3.2. A jó környezeti vízminőségű víztestek aránya ENSZ indikátor és az nevében is azonos KSH4B indikátor között van. Nagyon hasonló az elnevezése (és a tartalma) az S1.2. programszintű mutatónak is. Ebből az a következtetés adódik, hogy „6.3. A víz minőségének javítása” SDG rész cél, illetve az ennek megfelelő „A vizek állapotának fokozatos javítása” magyar nemzeti cél tekintetében a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok azonos-sága, illetve hasonlósága révén a nemzetközi ellenőrizhetőség egy fontos feltétele adottnak tekinthető.

A 6.1.1. A biztonságosan kezelt ivóvíz szolgáltatást használó lakosság aránya, SDG részindikátorhoz közel áll az S2.1. Megfelelő minőségű közműves ivóvízzel ellátott lakosok száma (fő) indikátor, valamint a KSH1. A közüzemi ivóvízhálózatához csatlakozott lakások aránya (%) indikátorok között is szoros az összhang. A KSH1. indikátor abban tér el az érintett ENSZ indikátortól, hogy lakásokkal számolnak és nem lakosságszámmal, ami egy pontosabb minőségi adatot jelenít meg Magyarország esetében: pl. a közutakat nem tudják figyelembe venni a KSH indikátorai. Ebből az a következtetés adódik, hogy a „6.1. Mindenki számára egyetemes és egyenlő esélyű hozzáférés a biztonságos és megfizethető ivóvízhez” SDG rész cél, illetve az ennek megfelelő „4. Minőségi víz- és víziközmű-szolgáltatás” magyar nemzeti cél tekintetében a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok a hasonlósága révén a nemzetközi ellenőrizhetőség egy fontos feltétele adottnak tekinthető.

A 6.6.1 A vízi ökoszisztémák kiterjedésének időbeli változása SDG indikátorhoz azonos elnevezésű magyar nemzeti indikátor tartozik. Programszintű indikátor viszont nincsen. E cél tekintetében tehát csak az elemezhetőség egyik alapfeltételét teremti meg a nemzetközi és a nemzeti szintű indikátor azonossága. Ez lehetővé teszi, hogy egy nemzetközi ellenőrzés keretében összehasonlítható magyar adatokat szolgáltatassunk.

A **7. számú táblázat** a szanitáció (köztisztaság) célterület indikátorait rendszerezi. A táblázatból leolvasható, hogy a 6.2.1. SDG indikátorhoz hasonló magyar nemzeti és programszintű indikátor nem létezik, tehát a „6.2. Mindenki számára megfelelő és egyenlő eséllyel hozzáférhető szanitáció és higiénia biztosítása” SDG rész cél tekintetében nincsenek meg az ellenőrizhetőség feltételei.

A 6.3.1. SDG indikátorral tartalmilag hasonlóságot mutat a 3.12. KSH indikátor és a S.2.2. programszintű indikátor. A kezelt szennyvíz vetítési alapja azonban különböző. Ennek ellenére nem kizárt, hogy az indikátorok hasonlósága alapján, különböző átszámítások segítségével lefolytatható a nemzetközi ellenőrzés.

7. számú táblázat

A „Szanitáció”célterület indikátorai

Nemzetközi indikátorok	Nemzeti szintű		Program-szintű
ENSZ	Nemzeti Vízstratégia	KSH	KEHOP
6.2.1. A biztonságosan kezelt, vízzel és szappannal ellátott kézmosási lehetőséget nyújtó szanitációs szolgáltatást használó lakosság aránya		KSH2 A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatához csatlakozott lakások aránya	
6.3.1. A biztonságosan kezelt szennyvíz aránya	NVS8 Keletkező szennyvíziszap mennyiség (t sz.a/év)	3.12. Települési szennyvíz-tisztítási index (%)	S2.2. Megfelelő szennyvízkezelő rendszerrel ellátott agglomerációk aránya (%)
	NVS12. Szennyvíztisztítást és elvezetést szolgáló szennyvízrendszerek	3.13. Közműolló (%) KSH3 A közüzemi szennyvíz-gyűjtő-hálózaton összegyűjtött, és a szennyvíztisztító telepre közvetlenül szállított szenny-vízből a legalább biológiailag tisztított szennyvíz aránya	

Forrás: ENSZ, Tier Classification Sheet (as of 20 November 2019), A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018., 124-133.o., Nemzeti Vízstratégia, 2017., 97-99.o., KEHOP 2014-2020, 2014., 41.,48., 56.o. alapján saját szerkesztés

A 8. számú táblázat a „Vízhasználat hatékonysága” célterület indikátorait foglalja rendszerbe.

A táblázatból kiolvasható, hogy e téren Magyarország eleve nem rendelkezik programindikátorokkal. Következésképpen az ellenőrzés feltételei nem adottak. A nemzetközi és a nemzeti indikátorok is jelentősen különböznek egymástól, így az elemezhetőség feltételei sincsenek meg.

8. számú táblázat

A „Vízhasználat hatékonysága” célterület indikátorai

Nemzetközi indikátorok	Nemzeti szintű indikátorok		Programszintű indikátorok
ENSZ	Nemzeti Vízstratégia	KSH	KEHOP
6.4.1. A vízhasználat hatékonyságának időbeli változása		KSH5B Köz-üzemileg szolgáltatott és termelt ivóvíz aránya, %	
6.4.2. A víz stressz mértéke: az édesvíz kivétel aránya a hozzáférhető édesvíz készletekhez			
6.5.1. Az integrált vízkészlet-gazdálkodás megvalósításának mértéke (0–100)	NVS9. Helyi meder- és területi vízvisszatartás, a természetes lehetőségek kiaknázása, a tározási lehetőségek megőrzése, kis tározók építése (m ³)	KSH6B Integrált vízgazdálkodás megvalósítási foka, % (szakértői becslés)	
	NVS10. Tervkészítés az állami csatornahálózat, dombvidéki vízfolyások és a teljes 256 db holtágra vonatkozóan		
	NVS11. Térségi vízátvezetés vízhiányos területek vízháztartásának javítása		
6.5.2. A működő együttműködési egyezményrel rendelkező határon átnyúló vízgyűjtőterületek aránya			

Forrás: ENSZ, Tier Classification Sheet (as of 20 November 2019), A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018., 124-133.o., Nemzeti Vízstratégia, 2017., 97-99.o., alapján saját szerkesztés

A Nemzeti Vízstratégiának fontos célterülete az „Ár- és belvízvédelem. Ugyanakkor ez a cél nem jelenik meg az SDG részcélok között. Ennek ellenére megvizsgáltuk, hogy a nemzeti és a programszintű indikátorok azonossága vagy hasonlósága biztosítja-e e témakörben az ellenőrzés lefolytatását. Az indikátorokat a **9. számú táblázat** összegzi.

9. számú táblázat

Az „Ár- és belvízvédelem” célterület indikátorai

Nemzeti Vízstratégia	KSH	KEHOP
NVS5 A meglévő töltések fejlesztése, kiépítettség a Tisza mentén (%)	3.20.1. Árvízzel időszakosan veszélyeztetett területek nagysága (km ²)	S1.3. Árvíz ellen az előírásoknak megfelelően védett lakosok száma (fő)
NVS6 Hullámtéri beavatkozások: az összesen 530 ezer ha hullámtér nagyvízi mederkezelési beavatkozásainak megvalósítása 2020-ra. (ha)	3.20.2. Belvízzel időszakosan veszélyeztetett síkvidéki területek aránya (%)	
NVS7 Árvízi véstározók építése a tájgazdálkodás alkalmazásával a Tisza-völgyében (db)	3.20.3. Árvíz- és belvíz-védekezési költségének alakulása (Ft)	

Forrás: A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018., 124-133.o., Nemzeti Vízstratégia, 2017., 97-99.o., Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program 2014-2020, 2014., 41.,48., 56.o. alapján saját szerkesztés

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy az „Ár- és belvízvédelem” altémához sorolható Nemzeti Vízstratégia, KSH és KEHOP indikátorok nem mutatnak egymással hasonlóságot, még a mérés dimenziói (lakosság, terület, töltéshossz) is különböznek egymástól. Tehát jelenleg a hazai ellenőrizhetőség feltételei sem biztosítottak.

KÖVETKEZTETÉSEK

1. Az elemzés során kifejlesztett módszertan és a széleskörű adatgyűjtés alapján meghatározhatóak a 6. SDG-nek azok a rész céljai, amelyek tekintetében az indikátorok azonossága, illetve hasonlósága vonatkozásában fennállnak nemzetközi ellenőrzés feltételei. Az elemzésünk azt mutatja, hogy az Állami Számvevőszék a 6.1. Mindenki számára egyetemes és egyenlő esélyű hozzáférés a biztonságos és megfizethető ivóvízhez, és a 6.3. A víz minőségének javítása SDG rész célok tekintetében tudna – minden más feltételt is adottnak véve – egy nemzetközi koordinált ellenőrzésben sikeresen részt venni. A 6. SDG többi rész céljai tekintetében Magyarország egyelőre nem rendelkezik olyan nemzeti és programszintű indikátorokkal, amelyek lehetővé tennék az ÁSZ bekapcsolódását egy nemzetközi koordinált ellenőrzésbe. Ezen rész célok esetében az indikátorok adottak ahhoz is, hogy az ÁSZ nemzeti keretek között végezzen teljesítményellenőrzést
2. A hazai nemzeti és programszintű indikátorok hiánya, illetve különbözősége miatt a Nemzeti Vízstratégia egyéb célkitűzése megvalósítása hazai ellenőrzésének a feltételei sem adottak.
3. A Magyarország számára is releváns ENSZ Fenntartható Fejlődési célok megvalósításának nemzetközi koordinált ellenőrzése, illetve hazai ellenőrzése nem öncél, hanem fontos hozzájárulás a célok minél teljesebb megvalósulásához. Ezért célszerű lépéseket tenni a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok összhangjának javítása érdekében.
4. Az elemzés keretében kifejlesztett módszer segítségével más releváns SDG célok esetében is elvégezhető egy olyan elemzés, amely kimutatja, hogy a nemzetközi, a nemzeti és a programszintű indikátorok azonossága, illetve hasonlósága biztosítja-e a nemzetközi, illetve a hazai ellenőrizhetőség alapvető feltételeit.

FELHASZNÁLT IRODALOM

I. Nyilvános adatok

ENSZ

1. ENSZ (2019): The Sustainable Development Goals Report 2019, United Nations Publications, the Department of Economic and Social Affairs, New York, 2019.
<https://www.un.org/development/desa/publications/sustainable-development-goals-report-2019.html>
2. United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20
<https://sustainabledevelopment.un.org/rio20> (letöltve: 2019.11.20.)
3. Future We Want - Outcome document
<https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1298> (letöltve: 2019.11.20.)
4. We can end poverty – Millennium Development Goals
<https://www.un.org/millenniumgoals/> (letöltve: 2019.11.20.)
5. ENSZ (2019.): Tier Classification for Global SDG Indicators 20 November 2019.
6. Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030
<https://ensz.kormany.hu> (letöltve: 2019.11.20.)
7. ENSZ (2019.): Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General, Global Sustainable Development Report 2019: The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development, (United Nations, New York, 2019)
<https://sustainabledevelopment.un.org/>

KSH

1. Központi Statisztikai Hivatal: A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2016.
www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl16.pdf (letöltve: 2019.11.12.)
2. Központi Statisztikai Hivatal: A fenntartható fejlődés indikátorai Magyarországon, 2018.
www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/fenntartfejl/fenntartfejl18.pdf (letöltve: 2019.11.12.)
3. A Fenntartható Fejlődési Célok és az Agenda 2030 keretrendszer
<https://www.ksh.hu/sdg> (letöltve: 2019.11.20.)
4. Havasi Éva (2007): Az indikátorok, indikátorrendszerek jellemzői és statisztikai követelményei, Statisztikai Szemle 85. évf. 8. szám www.ksh.hu

Egyéb hazai forrás

1. Állami Számvevőszék (2015): A teljesítmény ellenőrzés alapelvei, 2015. július
<https://asz.hu/>
2. Domokos L. –Németh E. –Jakovác K (2016.): A kormányzás eredményességének támogatása Célszerűség-vizsgálat és teljesítménymérés a számvevőszéki ellenőrzésekben, A jó kormányzás építőkövei – fókuszban a legfőbb pénzügyi ellenőrző szerv, az Állami Számvevőszék
3. Vízügyi Elnöki Testület (2018): Minden csepp számít: vízügyi cselekvési program, Zárójelentés. 2018. február 20. <https://www.keh.hu>

4. Nemzeti Vízstratégia

[www.kormany.hu/download/6/55/01000/Nemzeti%20Vízstratégia.pdf](http://www.kormany.hu/download/6/55/01000/Nemzeti%20Vizstrategia.pdf) (letöltve: 2019.11.12.)

5. Külgazdasági és Külügyminisztérium (2018.): Voluntary National Review of Hungary on the Sustainable Development Goals of the 2030 Agenda National_Review_of_Hungary.pdf

6. Maszesz (2019.): A Fenntartható Szanitáció, Hírcsatorna a Magyar Víz- és Szennyvíztechnikai szövetség lapja, 2019/1. szám

Egyéb nemzetközi forrás

1. Millenniumi Fejlesztési Célok

<http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/topics/2013/mdg.html> (letöltve: 2019.11.20.)

2. Fenntartható Fejlődési Célok

http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html
(letöltve: 2019.11.20.)

3. A Fenntartható fejlődési Keretrendszer 2030 – Agenda 2030

<https://ensz.kormany.hu/a-2030-fenntarthato-fejlodesi-keretrendszer-agenda-2030->
(letöltve: 2019.11.20.)

4. NFFT Tanács

<https://www.parlament.hu/web/nfft/nemzeti-fenntarthato-fejlodes-tanacs> (letöltve: 2019.11.20.)

5. Sustainable Development Goals – SDGs

<https://www.intosai.org/focus-areas/intosai-and-un-sdgs/sdgs-sais-and-regions>
(letöltve: 2019.11.20.)

II. Nem nyilvános adatok

1. OVF (2019.): Vezetői összefoglaló a Nemzeti Vízstratégiaiban meghatározott célok elérése érdekében végzett 2018. évi vízügyi ágazati tevékenységről

2. OVF (2019): JELENTÉS A Nemzeti Vízstratégiaiban meghatározott célok elérése érdekében végzett 2018. évi vízügyi ágazati tevékenységről 2019. március 20-án Dr. Hoffmann Imre közfoglalkoztatási és vízügyi helyettes államtitkár úr részére

3. OVF (2017): JELENTÉS a Nemzeti Vízstratégia és a végrehajtását biztosító intézkedési terv elfogadásáról szóló 1110/2017. (III. 7.) Korm. határozat végrehajtásáról 2017. december 11-én Dr. Hoffmann Imre közfoglalkoztatási és vízügyi helyettes államtitkár úr részére

4. OVF (2017): JELENTÉS a Nemzeti Vízstratégia és a végrehajtását biztosító intézkedési terv elfogadásáról szóló 1110/2017. (III. 7.) Korm. határozat 4. pontjának végrehajtásáról 2017. április 20-án Dr. Hoffmann Imre közfoglalkoztatási és vízügyi helyettes államtitkár úr részére

5. Települési csapadékvíz gazdálkodás korszerűsítése, Szakpolitikai háttéranyag

6. Country Questionnaire for Indicator 6.5.1 Degree of integrated water resources management implementation (0 – 100)

7. Emlékeztető SDG 6.6.1 egyeztetés, BM, 2018. február 2.

8. HU_SDG Indicator 6.3.2 and 6.6.1

9. Reporting_Convention_Danube

10. A 6. fenntartható fejlődési célhoz rendelt stratégiák megvalósítása, BM
megvalósítása\Agenda30_KVHÁT_nemzetijelentés.pdf

11. A Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030 Belügyminisztérium és háttérintézményei feladat- és hatáskörébe tartozó céljainak hazai végrehajtása

12. GWP Magyarország Alapítvány: Fenntartható Fejlődési Célok (SDG) megvalósításához kötődő feladatok I. ütem 2. fázis: Eddigi lépések nemzetközi és hazai téren, 2019. május

13. Water and Agriculture Questionnaire 2019, Aquastat Data collection on water use for agriculture and rural development Hungary from 2015 to 2017
14. KSH kísérő szöveg
15. Jakovác K (2018.): A környezetvédelmi ellenőrzések aktuális kérdései, Beszámoló az EUROSAI Környezetvédelmi Ellenőrzési Munkacsoportjának üléséről, 2018. szeptember 19.

FOGALOMTÁR

1. **Indikátor:** olyan paraméter vagy érték, amely rámutat, információt vagy leírást nyújt valamilyen kapcsolódó jelenségre, a környezet vagy a terület állapotáról, helyzetéről. (Havasi, 2007.)
2. **Szanitáció:** olyan létesítmények és szolgáltatások biztosítását jelenti, melyek célja az emberi ürülék biztonságos kezelése a WC-ből. Az elkülönítés és a tárolás, valamint a helyszínen történő kezelés vagy elszállítás, kezelés és az esetleges biztonságos végső felhasználás vagy ártalmatlanítás céljából. (WHO, 2019.)
3. **Ökoszisztéma:** A növényi, állati és mikroorganizmusok közösségeinek és nem életképes környezetüknek dinamikus komplexeként funkcionális egységként kölcsönhatásba lépnek egymással. Az ökoszisztéma magában foglalja az adott területen élő összes élőlényt (növényeket, állatokat és mikroorganizmusokat), továbbá a kölcsönhatásukat egymással, és nem élő környezetükkel (időjárás, föld, nap, talaj, éghajlat, légkör). Az ökoszisztéma minden egyes szervezete szerepet játszik és hozzájárul az ökoszisztéma egészségének és termelékenységének fenntartásához. (UNWATER, 2019.)
4. **Fenntartható Fejlődési Célok (Sustainable Development Goals, SDG):** 2015 szeptemberében az ENSZ által New Yorkban tartott csúcstalálkozón elfogadott 17 fenntartható fejlődési cél, mely az új fenntartható fejlődési és fejlesztési keretrendszer, az Agenda 2030-at részét képezi.
5. **Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv):** a magyar víz-gazdálkodás 2030-ig terjedő keretstratégiája és 2020-ig terjedő középtávú intézkedési terve, a kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III. 12.) Korm. rendelet értelmében vízügyi szakpolitikai stratégia.
6. **Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (NFFT):** 2008. október 10-én alakult meg öt párti konszenzussal az Országgyűlés kezdeményezésére, annak tanácsadó, érdekegyeztető szerveként. A Tanács elnöke az Országgyűlés mindenkori elnöke, míg tagjait az OGY határesetben szereplő társadalmi csoportok adják (a politikai pártok tagjai, a tudományos élet, gazdasági érdekképviseletek, valamint a civil és egyházi szervezetek delegáltjai). Az NFFT éves elfogadott munkaprogram szerint, évente 4 alkalommal ülésezik.
7. **Egy főre jutó éves közüzemi víztermelés:** a felszíni és a felszín alatti vízkészletből származó víz mennyiségét jelenti az év közepi népességre vonatkoztatva. (KSH, 2019.)
8. **Lakossági közüzemi vízfogyasztás:** a közüzemi vízművek által a háztartások részére szolgáltatott ivóvíz mennyisége a közkifolyókon keresztül szolgáltatott vízzel együtt. Az éves megyei vízfogyasztást az év közepi lakosságszámra vetítik. (KSH, 2019.)
9. **Települési szennyvíztisztítási index:** a települési szennyvízkezelés fejlettségének mértékét mutatja be, figyelembe véve a tisztítási hatásfokot. A KSH számítása során az átlagos súlyozó tényezőket alkalmazza: nem tisztított szennyvíz: 1,00; csak első fokozattal (mechanikai) tisztított szennyvíz 0,86; második fokozattal (biológiai) tisztított szennyvíz 0,49; harmadik fokozattal tisztított szennyvíz: 0,00. A települési szennyvíztisztítási index 100%, ha nincs szennyvíztisztítás; és 0%, ha minden települési szennyvizet III. szennyvíztisztítási fokozattal tisztítanak meg. (KSH, 2019.)
10. **Közműolló:** a közüzemi vízhálózatba és csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányának különbségét jelenti százalékpontban kifejezve. Ideális esetben a nagysága 0 százalékpont. (KSH, 2019.)
11. **Folyóvizek biokémiai oxigénigénye (BOI_s):** a folyóvizek vízminőségét mutatja a jelzett szelvényben, az adott évben mért biokémiai oxigénigény éves átlagértéke alapján. A biokémiai oxigénigény az a

mért oxigénmennyiség, amely a vízmintában lévő szerves anyagok, mikroorganizmusok általi aerob biológiai lebontásához szükséges. Öt osztályba lehet sorolni a folyóvizet a mutató alapján, az 1. osztály jelenti a legjobb, míg az 5. osztály a legrosszabb vízminőségét. (1. osztály: <1,4 mg/l, 2. osztály: ≥ 1,4 <2,0 mg/l, 3. osztály: ≥ 2,0 <3,0 mg/l, 4. osztály: ≥ 3,0 <4,0 mg/l, 5. osztály: ≥4,0 mg/l) (KSH, 2019.)

- 12. A biztonságosan kezelt ivóvíz szolgáltatást használó lakosság aránya (6.1.1.):** olyan fejlett ivóvíz vételi helyet (vezetékes vízellátás a lakóépületben, udvaron, vagy telken, közkifolyó, fúrt kút, csőkút, védett ásott kút, védett forrás, csapadékvíz, csomagolt, vagy szállított víz) használó lakosság, amely esetében a vízvételi hely az ingatlan területén van, szükség esetén hozzáférhető, és mentes a fekália valamint az elsőbbségi vegyi anyag szennyezéstől. Olyan fejlett vételi helyről származó ivóvíz, amely nem felel meg a fenti feltételeknek, „*alap*” szolgáltatásnak minősül, feltéve, hogy a beszerzéshez szükséges idő nem haladja meg a 30 percet sorban állással együtt. Ha a fejlesztett ivóvíz vételi hely ennél távolabb van, a szolgáltatás „*korlátozott*”-nak minősül. (GWP, 2019.)

RÖVIDÍTÉSEK

i ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ii SDG	Sustainable Development Goals (Fenntartható Fejlődési Célok)
iii KSH	Központi Statisztikai Hivatal
iv BM	Belügyminisztérium
v 201/2001. (X. 25.) Korm. rend.	201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
vi ha	hektár
vii t sz.a/év	tonna száraz anyag/év
viii KEHOP	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
ix 1084/2016 (II. 29.) Korm. hat.	1084/2016. (II. 29.) Korm. határozat - a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program éves fejlesztési keretének megállapításáról

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu